

CUMHURBAŞKANI VE YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Doç. Dr. Tolga ŞİRİN
Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. TOLGA ŞİRİN- Sayın Başkan, değerli hocalarım, meslektaşlarım, arkadaşlarım, kıymetli öğrenciler; benim bugünkü konu başlığım “*Cumhurbaşkanı ve Yargı Bağımsızlığı*” şeklindeydi. Bu oldukça geniş bir başlıktı. Fakat benden önceki değerli meslektaşlarımın anlatımları çerçevesinde, konu başlığımı güncelledim. Bunu, sıramı beklerken powerpoint sunumuma da böyle yansıttım. Malûm, bir önceki oturum siyasal rejimlerle ilgiliydi; bu nedenle benim başlığım “*Türkiye’nin Yeni Siyasal ‘Yapı’sında Yargı*” şeklinde güncellenebilir. Bu bağlamda, esasen iki sorunun üzerinde duracağım. Birincisi “cezasızlık” sorunu, ikincisi ise yargısal tarafsızlık ve bağımsızlık. Anlatımı slayttan da takip edebilirsiniz.

Cumhurbaşkanına Cezasızlık- 2017 anayasa değişikliği metni, adeta siyasal cezasızlık üretmek için kaleme alınmış gibi bir metin. Bunun için niyet okumaya gerek yok. Sayılar saf bir şekilde bu durumu ortaya koyuyor. Anayasa’nın önceki hâli, Cumhurbaşkanlığı makamında yer alacak kişi için sadece “vatana ihanet” yönünden özel koruma getiriyordu. Oysa yeni yapı, her türlü suçtan koruma getiriyor. Eski metinde 184 milletvekilinin desteği ile bir suçlama teklifi yapılabilirken, yeni metinde bunun için 301 milletvekili gerekiyor. Suçlamayı yapmak için ise 413 milletvekilinden 400’e bir geçiş var. Görev sonrası koruma konusunda eski metin herhangi bir hüküm içermezken; yeni metin, ömür boyu koruma getiriyor. Ayrıca olur da Cumhurbaşkanı yargılanacak olursa, eski metinde yargılamaya başlanırken Cumhurbaşkanının görevi sona ermekteydi; oysa yeni sistemde bırakalım yargılanmayı Cumhurbaşkanı belli suçlardan mahkûm edilse bile görevde kalmaya devam edebiliyor. Yani Cumhurbaşkanının herhangi bir suçtan ötürü yargılanması zorlaştırılmıştır. İşin ilginç Cumhurbaşkanı, olur da bu hükümlere rağmen yargılanacak olursa görevde kalmaya devam edebiliyor; kendisini yargılayacak yargıçları atıyor, hatta belli suçlardan ceza alsada dahi hâlâ görevde kalmaya devam edebiliyor. Örneğin taksirle birini yaralayan Cumhurbaşkanı için dahi böyle bir süreç izleniyor. Bu hükümlere, olumlu bir anlam vermek gerçekten güç. Tam bir cezasızlık düzenlemesi örneği bunlar.

Bakanlara Cezasızlık- Bakanlar yönünden de durum farksız. Seçimle iş başına gelmeyen ve Cumhurbaşkanının keyfiliğine tabi atamalarla göreve gelen bakanlar da güçlendirilmiş bir koruma zırhıyla donatılıyor. Bir bakan hakkında soruşturma talebi için eski metin 55 milletvekili arıyordu; yeni metin 301 milletvekili arıyor. Bu talebin kabulü için eski metin basit çoğunluk arıyordu; yeni metin 360 milletvekili arıyor. Suçlama için eski metin 276 milletvekili arıyordu, yeni metin 400 milletvekili öngörüyor. Üstelik yeni metinde, eskisinden farklı olarak; görevi sona eren bakanın da ölene dek böylesi bir prosedürden yararlanacağını öngörülmüş durumda. Bu ölçsüz koruma düzenlemeler açıkça siyasi cezasızlık üretecektir.

Siyasi Partilere Cezasızlık- Cezasızlığın bir diğer siyasi yönü, siyasi partiler hukukuyla ilgili. Geleneksel bir ilke vardır: “Kimse kendi davasının yargıcı olamaz” diye. İşte bu kural da tersyüz edilmiş durumda. Bildiğiniz gibi siyasi parti kapatma davalarını Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı açıyor. Davayı da Anayasa Mahkemesi karara bağlıyor. Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı Cumhurbaşkanınca atanır. AYM üyelerinin 3’ü hariç tamamı da Cumhurbaşkanınca atanıyor. Eski rejimde bu atama yetkileri Cumhurbaşkanının tarafsızlığı ile haklı çıkarılıyordu. Yeni rejim, Cumhurbaşkanının parti üyesi olabilmesine izin vermiş durumda. Biz hep anayasanın değişen maddeleriyle ilgilendik, bir de meselenin değişmeyen maddelerle ilgili kısmı var. Buna çerçevede partili bir cumhurbaşkanı, partisinin kapatılmasıyla ilgili davayı açacak olan kişiyi de karara bağlayacak olanı da atayabilir hâle geldi. Yani partili Cumhurbaşkanı bu olasılıkta hem savcı hem yargıç hem de yargılanan gibi bir konumda. Bunu dünyanın herhangi bir yerinde gördüğünüzde orada hukuk devleti yok dersiniz. Türkiye’ye özgü bir belirlemeye yapmaya lüzum yok. Cumhurbaşkanının siyasi partisine ceza yok demektir bu. Yine bir cezasızlık kurgusu var burada.

Yüksek Yargıda Tarafgirlik ve Bağımlılık Sorunu- Burada ikinci bir noktaya, yargısal tarafsızlık ve bağımsızlık konusuna geçebiliriz. Anayasa’nın hükümlerine bütünlüklü şekilde baktığımızda yargı erkinin doğrudan ve dolaylı olarak partili Cumhurbaşkanınca dizayn edildiğini görüyoruz. Yargının üst organı HSK, 13 üyeden oluşuyor. Cumhurbaşkanınca doğrudan atanan üye sayısı 6. Bunlardan biri Adalet Bakanı, diğeri de onun müsteşarı. Eski rejimde biz bunu eleştirdik; ama yanıt olarak derlerdi ki, bakan orada çünkü yasamaya karşı yargı yönetiminden sorumlu. Şimdi Türk tipi başkanlık rejiminde böyle bir sorumluluk yok. Ama yine de o öge orada öylece bırakılmış durumda. Anlaşılır gibi değil. Dahası HSK’nın böyle atanan üyeleri dışında kalan 7 üyesi de TBMM tarafından atanıyor ama TBMM’de de nitelikli çoğunluk şartı zayıflatılmış; Cumhurbaşkanlığı seçimiyle aynı gün seçilen TBMM’nin, parti lideri Cumhurbaşkanının güdümünde üye seçeceğini düşünmemek için bir neden yok. Hâl böyleyken HSK’nın tamamen bağımsız olduğunu söylemek kolay olmasa gerek. İşte böylesi bir kurguyla oluşan HSK, Yargıtay’a 300 üye seçiyor, Danıştay’a 99 üye seçiyor. Danıştay’ın kalan 33 üyesi de Cumhurbaşkanınca doğrudan seçiliyor. AYM’nin 15 üyesinin 12’side doğrudan Cumhurbaşkanınca seçiliyor. Tüm bunlar dikkate alındığında Türkiye Barolar Birliği kontenjani hariç olmak üzere yüksek yargıya atanan toplam 400 küsür yargıç içinde da Cumhurbaşkanı filtresinden geçmeyen yargıç yok gibi görünüyor.

Cumhurbaşkanının bu tür atamalarda rol alması başkanlık rejimlerine yabancı değil diye düşünülebilir. Fakat karşılaştırmalı anayasa hukuku örneklerindeki bu atamalarda, farklı siyasi öznelerin mutlaka sürece dahil olduğu bilinir. Kâğıt üzerindeki durumu meslektaşım Burak Çelik anlatmıştı. Ben ABD’den spesifik örnekler vereyim. Bu ülkede başkanın atamaları mutlaka senato onayına tabidir. Bu bir frenleme ve dengeleme tedbiridir. ABD tarihinde bu araç sayesinde toplam 37 başarısız adaylık süreci yaşanmıştır. 11 aday, yasama organı tarafından reddedilmiştir. 11 adaylık, Başkan tarafından geri çekilmiştir. 15 adaylık “kadük” kalmıştır. Bazı çarpıcı örnekleri slayta yansıtıyorum. Örneğin John Parker olayı... Bu kişi, başkanın isteğine rağmen atanamamıştı. Çünkü 1920’de Vali Adaylığı sırasındaki konuşmasında “Zencilerin (Negro) siyasete katılımı şeytanın kaynağıdır ve her iki ırk için de

tehlikelidir ve her ırktan bilge erkeklerce ve Kuzey Karolayna'nın Cumhuriyetçi Partisince arzu edilmemektedir" gibi bir şey söylediği gündeme gelmiştir. Toplu sözleşmelere ve sendikal haklara karşı çıkan görüşleri de bilinmektedir bu yargıcın. Bu denli tartışmalı bir figür atanamamıştır bu frenleme-dengeleme aygıtı sayesinde. Daha yakın tarihten örnek, Profesör Douglas Gingsburg olayıdır. 1960'lı yıllarda öğrenciyken ve 1970'lerde akademisyenken Marijuana (Esrar) kullanımı tartışma yaratmıştır. Reagan döneminde finansal menfaat çatışması dosyası, keza bazı etik soruşturmalara uğramış olması sorun olmuştur. Bir diğer örnek de daha yakın tarihli. George Bush dönemindeki süreci hatırlayanınız vardır. Bush, avukatı Harriet Miers'i atamak istemişti. Senato'da yapılan mülakatlar sonrasında "uygunsuz, yetersiz ve hakaretamiz" olduğu söylendi ve bizzat Cumhuriyetçilerin de olumsuz oylarıyla atanamadı. Obama'nın son döneminde de Cumhuriyetçi basınla atanamayan bir yargıç oldu ve bu çerçevede yaşanan anayasal tartışmalar hâlâ akıllardadır. Bu örnekler bize göstermektedir ki, bu denli yüksek mevkilere atanan kişilerin karşılıklı mutabakatla atanmaları gerekir. Sürecin şeffaf yürütülmesi, liyakatlerin öngörülebilir ve kamusal olarak sınanabilir olması gerekir. Örneğin Almanya'da karşılaştırmalı anayasa hukukunun saygın hocalarından Susanna Baer'in lezbiyen ve feminist olduğu biliniyordu. Kendisinin oldukça etkili karşı oyları ve makaleleri vardır. Atanmadan önce nitelikleri tartışma yaratmıştı. Kamuoyunda süreç şeffafça takip edildi, tartışıldı ve üstün nitelikleri dikkate alınarak sürecin sonunda atandı. Bir de şunu söylemek gerekiyor. Bir yargıç atandıktan sonra "nankörlük hakkına" sahip olmalıdır. İtaat kültürünün olduğu ülkelerde bu gerçekleşmeyebilir. ABD'de yargıç Eral Warren ve William Brennan, kendisini atayanların aleyhine kararlar vermişti mesela. Başkaca örnekler de var. Bunlar Türkiye'ye uzak deneyimler. Böylesi bir kültür, liyakate dayalı şeffaf süreçler ve dengeleme aygıtları olmadan, "dünyanın her yerinde, bütün başkanlıklarda başkan atamaları var" diyerek, "başkan ataması" yetkisini anayasaya yerleştiremezsiniz.

Bizde yargısal atamalarda siyasetçilerin rolü pek sıcak karşılanmazdı geçmişte. Ancak Venedik Komisyonu'nun konuyla ilgili bir raporu 2010'da biraz da çarpıtılarak "yargısal meşruluk" iddiasıyla bu değişime payanda olarak kullanıldı. Oysa bilinmelidir ki Venedik Komisyonu, siyasilerin, "yargısal meşruluğu" güçlendirmek adına atama süreçlere dahil olmasını "konsolide demokrasiler" için önerir. Konsolide olmayan ülkelerde, yargısal atamalarda, siyasi öznelerin bu süreçlerden uzak durması beklenir. Bu nedenle, bu konuda köklü bir değişiklik yapılmalı, siyasetçiler yargısal atamalardan ayıklanmalıdır. Zira Türkiye hiç de konsolide bir demokrasiye sahip değildir. Böyle oturmuş bir demokrasi kültürü de yoktur. Bu nedenle, kanaatimce yargısal atamalarda siyasilere hiç yer verilmemelidir. Farklı kontenjanlardan gelecek yargıçların liyakatlerine ilişkin şeffaf usuller ayrıntılı düzenlenmeli; CV, yabancı dil, akademik üretim vb. kriterler anayasal olarak belirlenmelidir. Ayrıca Cumhurbaşkanı atamasından önce çeşitli organların nasıl aday göstereceklerine dair özel bir yasa çıkarılmalıdır.

Avrupa Konseyi bünyesinde "Hâkim ve Savcı Seçimlerinde Avrupa Kriterleri" üretilmiştir. Bunlara da kulak kabartılabilir. Bu kriterlere göre; göreve seçimlerde yeterli objektiflik, ayrımcılık yasağı güvenceleri mevcut olmalıdır; Türkiye gibi konsolide demokrasinin olmadığı ülkelerde siyasal özneler (yasama-yürütme erkleri) sürece dahil

olmamalıdır; yazılı ve sözlü usuller bulunmalı, her ikisi de objektif hâle getirilmelidir; görevden almalarda/yer değiştirmelerde muhatabın görüşü alınmalı, yargısal başvuru olanağı tanınmalıdır. Biz bu kriterleri tam olarak karşılamıyoruz.

Hâkim ve Savcılarının Mesleğe Kabulünde Tarafgirlik ve Bağımlılık Sorunu.

Yüksek yargının yanı sıra, mesleğe ilk kabullerde de siyasal etki olmamalıdır. Anayasa hukuku literatüründe bu meseleleri çokça ihmal ediyoruz. Oysa bu alan yargı bağımsızlığının kalbidir. Bizde Adalet Bakanlığı ve ÖSYM'nin yaptığı protokol uyarınca öncelikle bir Test Sınavı (%70) yaptırıyor. Mevzuatta en az 70 puan alma kaydı var. (Sanırım bu, OHAL sürecinde esnetildi.) Sınavı geçenler; Adalet Bakanının görevlendireceği bakan yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri Müdürü, Hukuk İşleri Müdürü ve Personel Genel Müdüründen müteşekkil bir heyetin önüne çıkıyor. Bu beş kişinin her biri, muhakeme, konu kavrama/özetleme, görünüm, liyakat, yetenek, kültür, çağdaş teknolojilere hâkimiyet gibi tartışmalı kriterlere göre en fazla 20'şer puan verme yetkisine sahip. Sonunda en az 70 puan alan kişi hâkim-savcı adayı oluyor. Bu süreçte yürütme erkinin etkisi açıkça görünüyor. Dahası mülakatlar da yeterli objektiflikte olmuyor. (Bir öğrencimiz anlatmıştı. Sınava girdiğinde sorulan tek soru "Sabahları kaçta kalkarsın?" olmuş. O da safça "Herkes gibi, 8-9 gibi." demiş. Oysa ona namaz kılıp kılmadığını soruyorlar. O anlamıyor tabii, eleniyor. Tipik burada bir dolaylı ayrımcılık sorusu söz konusu. Oysa AB direktiflerinde ifade edildiği gibi, bunların tespit edilebilmesi kaydedilmelerine bağlı. Bunların tespiti için biçimsel tutanaklar dahi yetmez, video kaydı gerekir. Danıştay da bir kararında söylemişti bunu. Bana kalırsa, Strazburg yargılamaları gibi online ortamda isteyen ulaşabileceği türden kayıtlar olmalıdır. Şeffaflık bunu gerektirir. Ulus adına karar verecek yargıcın nasıl bir mülakat ile alındığını görme hakkımız olmalı.) Bir şekilde staja kabul edilen kişi, bu sürecin sonunda, Eğitim Dairesi Başkanı ile birlikte, ders verenler arasından 4 asıl ve 2 yedek üye tarafından hazırlanan bir yazılı sınava giriyor. Sonuca %60 etki eden bu sınavı geçenler, Personel Genel Müdürü, Teftiş Kurulu Başkanı, Eğitim Dairesi Başkanı ile Bakan yardımcısının ders veren kişiler arasından atayacağı 2 asıl ve 1 yedek üyeden müteşekkil jüri önünde sözlü sınava alınıyor. Yani fazlasıyla yürütmenin güdümünde olma riski barındırıyor bu usul. İşin ilginç buna AYM geçmişte izin vermemişti. Karar numaralarını da okuyarak aktarayım. AYM, E. 1990/13, K. 1990/30 ve E. 1995/19, K. 1995/64 sayılı kararında "AY md. 140 güvenceleri, adaylık dönemi için de geçerlidir. Yargıç ve savcı adaylarına ileride üstlenecekleri görevi doyurucu biçimde yerine getirebilmeleri için adaylık dönemi içinde de yeterli güvence sağlanmalıdır." şeklindeki görüşüyle böylesi pratiklere set çekmişti. Gelgelelim 2011'de verdiği E. 2008/7, K. 2011/80 sayılı kararında "Adayların mesleğe kabulden önceki dönemde, adaylığa atama sürecinde Kurul tarafından hâkimlik ve savcılık mesleğine kabullerinin yapılmamış olması ve adaylık döneminde yargılama faaliyetinde de bulunmamaları nedeniyle hâkim ve savcı statüsünde sayılmaları mümkün değildir." şeklindeki görüşüyle bu sürecin önünü açtı. O karara karşı duran yargıç Paksüt, Kantarcıoğlu, Oto ve Perктаş artık AYM üyesi değil. Fakat çoğunluk oyu veren iki üye hapiste. Diğer çoğunluk oyu veren üyelerin bir kısmı da şu anda AYM'de. Acaba Türkiye'deki yargının durumunu gördüklerinde fikirleri değişmiş midir, merak ediyorum.

Türkiye’de Yargısal Paketleme Sorunu ve Coğrafi Teminat Gerekliği--. Aslında anılan uygulama, öteden beri süregelen “court packing” yani “yargısal paketleme” sürecinin de parçasıydı. AYM de bu sürece seyirci kalmıştı. Hatırlarsanız 2010’da HSYK’nin üye sayısı 7’den 22’ye; AYM’nin üye sayısı 11’den 17’ye çıkarılmıştı. 2011’de Yargıtay’ın üye sayısı 205’ten 387’ye; Danıştay’ın üye sayısı 95’ten 156’ya çıkarılmıştı. 2014’te Sulh Ceza Mahkemelerinin yerini Sulh Ceza Hâkimlikleri almış, ardından 2016’da önce 4 bin 836 hâkim ve savcı ihraç edilmiş, sonra da Yargıtay üye sayısı 516’dan 310’a; Danıştay’ın üye sayısı 195’ten 116’ya indirilmişti. 2017’ye geldiğimize HSK’nin üye sayısı 22’den 13’e; AYM’nin üye sayısı 17’den 15’e indirildi. 2018’de ise Yargıtay’a 100; Danıştay’a 16 yeni üye kontenjanı ihdas edildi. Bu kadar çok değişikliğin siyasallaşma ve paketleme dışında bir açıklaması olabilir mi? Olmaz. AYM unlara izin verdi. Kanaatimce, yargı alanında bu kadar kolay değişiklik yapılamamalıdır. Nitelikli çoğunluk şartları sadece anayasa hükümleri için değil, af kanunlarında olduğu gibi yargısal kanunlarda da geçerli olmalıdır. Buna karşılaştırmalı anayasa hukuku literatüründe “strict flexibility” yani katı esneklik diyorlar.

Kamuoyunda da yeni yargıç atamalarında AKP üyesi referansının belirleyici olduğu epey yaygın şekilde söylenebiliyor. Basında çıkan haberlere göre en son 113 AKP üyesinin yargıç olarak atandığı söylendi. Dahası yürütmeye uyumlu olmayan hâkimlerin de coğrafi teminattan yoksun bırakıldığı biliniyor. Öyle ki, Haziran 2019’da sorgusuz sualsiz 3.722 hakim ve savcının yerinin değiştirildiği haberleri çıktı. Oysa az önce değindiğim gibi Avrupa kriterleri her türlü yer değişiminde yargıcın görüşünün alınmasını zorunlu sayıyordu. Türkiye’de böyle bir güvence yok. Kanımca “coğrafi teminat” ayrıntılı şekilde anayasaya dahil edilmeli, görev yeri değişikliklerinde muhatabın fikri alınmalı ve her hâlükârda ayrıntılı gerekçelendirme yükümlülüğü getirilmelidir.

Özerk Adli Kolluk Birimi Gerekliği- Son olarak, Türkiye’de etkili soruşturma için savcı bağımsızlığı ve savcının emirleri çerçevesinde delil toplayacak kolluk güçlerinin bakanlıktan özerkleşmesi sağlanmalıdır. Bu, özellikle yürütme erkinin karıştığı suçlar ile yolsuzluk soruşturmalarında özellikle gereklidir. Kamusal denetim bu alanlarda çok daha acildir. Sicil puanını İçişleri Bakanının vereceğini bilen bir kolluk mensubu, etkili bir soruşturma için isteksiz olabilir. Hem savcılarının bağımsızlığı sağlanmalı hem de savcılarının emirlerine tabi özerk adli kolluk birimleri oluşturulmalıdır.

Zamanım doldu. Buraya kadar saydıklarımı toparlayacak olursam, Türkiye’de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını sağlamak isteyenler için yedi başlıktan müteşekkil bir yol haritası öneriyorum:

Birincisi; yargıç atama kaynaklarında siyasallaşmadan (yasama ve yürütme erklerinden) arındırma sağlanmalıdır. Yüksek Yargı’da öngörülebilir seçim usulleri düzenlenmeli, aday gösterecek organların bu süreçleri nasıl gerçekleştirecekleri yasayla açıkça düzenlenmelidir. Ayrıca yargıçlık/savcılık mesleğine giriş sınavlarında nesnelleşmeyi/şeffaflaşmayı sağlayacak (örn. tutanak ve video kaydı dâhil) düzenlemeler açıkça Anayasa’da ifade edilmelidir.

İkincisi, yürütmenin atamaları kalacak ise buna mutlaka yasama erkinin katılımı sağlanmalı, bu katılımda nitelikli çoğunluk şartı öngörülmalıdır.

Üçüncüsü; HSK üyeleri yargıçların çoğulcu seçimiyle belirlenmelidir. Adalet Bakanı ve müsteşarı, HSK'dan çıkarılmalıdır.

Dördüncüsü; savcı bağımsızlığının sağlanması için hâkim ve savcı üst kurulları farklılaşmalı, yeterli güvenceler düzenlenmeli; ayrıca savcılık ile çalışacak ve sicil puanları bakanlıktan bağımsızlaştırılacak özel ve özerk “adli kolluk birimi” kurulmalıdır.

Beşincisi; coğrafi teminat sağlanmalıdır.

Altıncısı; yargı bağımsızlığının en çok tahrip edildiği alanlar olan yolsuzluk ve seçim konularında, Latin Amerika'da olduğu gibi 5. erk olarak ifade edilecek düzeyde özgün şekilde güçlendirilmiş bağımsız bir erk oluşturulmalıdır.

Yedincisi; yargı kanunlarında Ermenistan (md. 103), Dominik Cumhuriyeti (md. 112), Makedonya (md. 98), Mısır (md. 121) ve Şili (md. 66) örneklerinde olduğu gibi nitelikli çoğunluk şartı öngörülmalıdır. Hatta bu alanlarda katı esneklik sağlanmalı, Anayasa'nın yargıyla ilgili hükümlerindeki değişiklikler için de nitelik şartı arttırılmalıdır. Bu, seçim yargısının tahribatı dikkate alındığında seçim kanunları için de uygulanabilir.

Beni dinlediğiniz ve sabrınız için teşekkür ederim.

SORU - CEVAP

FATMA ATILLA- Marmara Üniversitesi 1. sınıf öğrencisiyim. Size sormak istediğim soru, şimdi burada toplanmamızın amacı genel olarak demokratik parlamenter sistemi kurmak, yani yeni bir sistem aslında getirmek. Bunu yaparken de Anayasa değişikliğini ve dolayısıyla da rejim değişikliğinin şart olduğunu öne sürdük. Burada Tolga Hocamız şöyle bir şey öne sürdü: “*Nitelikli çoğunluk olması gerekiyor*” Yani bir Meclis kuralım, ama bu meclis yasa yapmak için orada toplansın, böylece nitelikli çoğunluk sağlansın ve bir Anayasa yapılsın. Bunu yaparken şöyle bir şeyle karşılaşacağız muhtemelen: Şimdi halkı bize karşı, yani bize dediğim gerçekten Anayasayı sağlamak isteyenlere karşı bir doldurma olacak. İşte hükümet karşıtı insanlar toplanmışlar kargaşa çıkarmaya çalışıyorlar gibi halkı bir dolduruşa getirme olacak. Bizim de bu yaptığımız Anayasayı meşru kılmamız gerekiyor. Bunu da halkın çoğunluğunu, yani halkın desteğini alarak yapmamız gerekiyor. Yani burada nitelikli çoğunluk mu, yoksa seçmen halk, yani oy kullanacak halkı nitelikli kılmak mı gerekiyor?

Doç. Dr. TOLGA ŞİRİN- Bana sorulan veya diğer konuşmalar üzerine üzerime aldığım sorular, üzerinde durmak istediğim konular oldu. Türkiye'nin yeniden demokrasi konsolide etmesiyle birlikte karşılaşılabilecek bir açmaz var. Yürütmenin aşırı güçlendirilmesine karşıyız ama geçiş döneminde bu zorunlu sayılabilir. Örneğin Almanya'da 1945'ten sonra yeni Almanya inşa edilirken “nazisizleştirme” denilen bir süreç yaşandı. Birkaç ay önceye kadar Nazileri destekleyen bir halk vardı. Yeni gelen yönetim, mecburen belli ölçüde yürütme kararlarına başvurdu, eski rejimden kurtulabilmek için. Führer yoktu artık ama yargıçları vardı, bürokrasisi vardı. Masa başında gerçek bir parlamenter rejime geçilmek istendi ama bu geçişin kavşağında bazı özel tedbirlerin alınması gerekiyordu. Bunu aklımızda tutmalıyız. Parlamenter rejimi, haklı olarak savunan hocalarımın da akılda tutması gerekiyor bu gerçeği.

İkinci nokta, bana sorulan soruyla ilgili. Yeni bir anayasa nasıl yapılacak? Halkın katılımı ne olacak? Burada aslında Platon paradoksuyla karşı karşıya kalabiliriz. Acaba halk, kendisini bir tiranın yönetmesini isterse bu yönetim, halkın oyuna ve isteklerine dayandığı için demokratik sayılabilir mi? Bence sayılmaz en azından anayasal bir demokrasi olmayabilir. Zira anayasalcılık bir toplumsal uzlaş ve siyasal katılımın yanında iktidarı sınırlandırmak gibi bir anlamı da bünyesinde taşıyor. Halk katılacak ama iktidarı sınırlamak, çoğunluk tiranisine karşı dengeleme için katılacak. Bir de şu önem taşıyor: Yaşadığımız dönem 30'ların ağır çekimi gibi. Krizler var, savaş öncesindeki gibi ırkçı yükselişler var. Dolayısıyla halkta radikalleşme olabilir. (Popülizm deniyor, ben biraz bu kavramın narodnik kökleri, ABD'deki köylü hareketi ve Jön Türklerin "halka doğru" hareketi vs. bağlamında farklı anlam taşıdığını düşündüğüm için pek kullanmamayı tercih ediyorum.) Bu radikalleşmede merkezi bazı öznelerin katılımı ve tercihleri kritiktir: İşçi sınıfının. Kadın hareketi, çevre hareketi, öğrenci hareketi hepsi çok önemli. Ancak işçi sınıfı, üretimden aldığı güç nedeniyle diğer hepsinden çok daha sarsıcı, çok daha kökten belirleyici. Dolayısıyla, oraya daha fazla bakmamız gerekiyor, düşüncesindeyim.

Üçüncü olarak; bana sorulan soruyu net anlamamış olabilirim ama "kurucu meclis" gerekli midir? Evet tabii ki bunun taraftarıyım. Bu kurucu mecliste siyasi partilere göre değil, kimlikler ve üretim biçimlerinde göre temsil bulunmalıdır. Siyasi partilerde siyaset, yaygın şekilde zengin işi. Oysa geniş kesimler, ekonomik politikaların faturası kesilen kesimlerin temsili, kronik azınlıkların temsili pek mümkün olmuyor. Kota uygulamalı bir kurucu meclis gerekiyor. Teşekkürler

